

Міністерство юстиції України

Секретаріат Урядового уповноваженого у
справах Європейського суду з прав людини

Розгляд позовів України проти Росії в ЄСПЛ. Проблеми та перспективи розгляду

ДОПОВІДАЧ:

Ліщина Іван Юрійович

*Урядовий уповноважений у справах
Європейського суду з прав людини*

Міждержавні спори

- *Ukraine v. Russia* (No. 20959/14), подана 13 березня 2014 р змінена і доповнена 12 червня і 20 листопада 2014 р стосується порушень прав людини в Криму під час його захоплення в лютому-березні 2014 року і відразу після нього, спочатку містила скарги щодо порушень прав людини РФ в початковий період військових дій на Донбасі;
- *Ukraine v. Russia (II)* (No. 43800/14), подана 22 серпня 2014 р відношенні викрадення дітей з державних дитячих будинків бойовиками терористичних організацій «ДНР» і «ЛНР» і їх переміщення в РФ;
- *Ukraine v. Russia (IV)* (No. 42410/15), подана 22 серпня 2015 року і касети порушень прав людини РФ в Криму і на Донбасі у вересні 2014 року - серпні 2015 р.р .;
- *Ukraine v. Russia (V)* (No. 8019/16), 12 лютого 2016 року Суд поінформувала сторони про те, що скарги на порушення прав людини на Донбасі, спочатку подані в рамках скарги *Ukraine v. Russia* (No. 20959/14) зареєстровані під новим номером 8019/16, “*Ukraine v. Russia (V)*”.

Питання юрисдикції

Юрисдикція держав згідно зі ст. 1 Конвенції в першу чергу територіальна (*Soering v United Kingdom* (1989) 11 EHRR 4396 § 86). Передбачається, що юрисдикція реалізується на всій території держави (*Assanidze v. Georgia* [GC], no. 71503/01, § 139, ECHR 2004 II). З іншого боку, акти держав-членів, які мають ефект за кордоном, можуть становити здійснення юрисдикції в розумінні Статті 1 Конвенції тільки у виняткових випадках (*Banković and Others v. Belgium and Others* [GC] (dec.), No. 52207/99 , § 66, ECHR 2001 XII).

На сьогодні Суд визнав існування низки винятків, які виникали в обставинах, які можуть дати підставу для здійснення юрисдикції державами-членами за межами їх території.

Один із прикладів такого виключного застосування ст. 1 є ситуація, коли держави, внаслідок законних або незаконних дій ефективно контролюють територію за межами своїх кордонів. Обов'язок дотримуватися права і свободи, передбачені Конвенцією на такій території впливає з такого контролю, незалежно від того, чи здійснюється він безпосередньо через збройні сили держави-члена, або через підпорядковані їм місцеві адміністрації. При встановленні факту такого домінування над територією, немає необхідності визначати, наскільки глибокий контроль держави-члена за політикою і діями місцевих адміністрацій. Той факт, що місцева адміністрація виживає завдяки збройним силам та іншій підтримки держави-члена достатній для відповідальності такої держави за діями місцевої влади (*Al-Skeini and Others v. The United Kingdom* ([GC], no. 55721/07, ECHR 2011, § 138).

Міністерство юстиції України

Секретаріат Урядового уповноваженого у
справах Європейського суду з прав людини

Судова практика

Cyprus v. Turkey (application no. 25781/94)

Справа стосувалася ситуації, що склалася в північному Кіпрі в результаті проведення військової операції Туреччиною в липні-серпні 1974 року і поділу території острова. Кіпр вважав, що незважаючи на проголошення незалежності «Турецькою Республікою звирені Кіпру» в листопаді 1983 року це було незаконне утворення з точки зору міжнародного права і Туреччина несла відповідальність за широке коло порушень Конвенції. Туреччина стверджувала, що «ТРПК» була незалежною державою і що Туреччина не може нести відповідальність за його дії.

«З урахуванням ефективного і всеосяжного контролю над північною частиною Кіпру її [Туреччини] відповідальність не може обмежуватися діями її власних солдатів або офіційних осіб в північній частині Кіпру, а повинна бути поширена і на дії місцевої адміністрації, яка все ще існує завдяки турецьким військовим і іншим видам підтримки. З цього випливає, що, з точки зору Статті 1 Конвенції, потрібно розуміти так, що "юрисдикція" Туреччини поширюється на забезпечення всього набору основних прав, визначених у Конвенції та додаткових Протоколах, які вона ратифікувала, і що порушення цих прав тягнуть за собою відповідальність влади Туреччини.»

Міністерство юстиції України

Секретаріат Урядового уповноваженого у
справах Європейського суду з прав людини

Судова практика

Ilaşcu and Others v. Moldova and Russia (no. 48787/99)

Заявники були заарештовані в червні 1992 р в своїх будинках в Тирасполі людьми, деякі з яких носили уніформу 14й армії колишнього СРСР. Їх звинуватили в антирадянській діяльності та незаконної боротьбі з легітимним урядом Придністров'я. Їх також звинуватили у низці злочинів, включаючи два вбивства. У грудні 1993 р «Верховний суд Придністров'я» засудив Іляшку до смертної кари та конфіскації майна, а інших заявників до позбавлення волі на терміни від 12 до 15 років. Заявники стверджували, що суд, з засудив не мав повноважень це робити.

«В ході зіткнень між молдовською владою і придністровськими сепаратистами лідери Російської Федерації підтримували сепаратистів своїми політичними заявами. Росія підготувала основні положення угоди про припинення вогню і більш того, підписала їх як сторона (угоду 21 липня 1992 року).

У світлі всіх цих обставин Суд вважає, що відповідальність Російської Федерації настає в зв'язку з незаконними діями придністровських сепаратистів, враховуючи підтримку цих дій з боку Росії. Таким чином, Російська Федерація внесла свій внесок в утвердження сепаратистського режиму в Придністров'ї, частини території Молдови, підтримуючи його політичними і військовими засобами.

Суд зазначає, що навіть після підписання угоди від 21 липня 1992 року Російська Федерація продовжила забезпечувати військову, політичну та економічну підтримку сепаратистського режиму.

Суд вказує, що в світлі викладених подій заявники були заарештовані в червні 1992 року за участю солдатів 14 армії. Перші три заявника містилися в частинах 14 армії і піддавалися обігу не порівнянної до статті 3 Конвенції.

Суд вважає, що заявники підпадали під юрисдикцію Російської Федерації в світлі статті 1 Конвенції, хоча під час подій Конвенція щодо Російської Федерації не діяла. »

Міністерство юстиції України

Секретаріат Урядового уповноваженого у
справах Європейського суду з прав людини

Експропріація власності в Криму

(1) Позбавлення українських банків їх активів в Криму

Федеральний Закон РФ «Про особливості функціонування фінансової системи Республіки Крим та міста федерального значення Севастополя на перехідній період» («Закон про фінансову систему»).

ЦБ РФ на підставі ст. 7 Закону про фінансову систему припинив діяльність 34 українських банків. Після кожного такого рішення представники ЦБ РФ разом з поліцією або «Крымской самообороной» займали приміщення відділень банків, виганяли їх працівників і опечатували приміщення і матеріальні цінності, які в них перебували.

Міністерство юстиції України

Секретаріат Урядового уповноваженого у
справах Європейського суду з прав людини

Експропріація власності в Криму

(2) Включення в «власність Республіки Крим»

30 квітня 2014 р. «ГС РК» прийняв Постанову «Про питання управління власністю Республіки Крим», яке передбачало, що «на період інтеграції Республіки Крим до складу Російської Федерації і до розмежування власності між Російською Федерацією, Республікою Крим і муніципальною власністю, але не пізніше, ніж до 1 січня 2015 року, все державне майно (держави Україна) і безхазяйне майно, яке перебуває на території Республіки Крим, враховується як власність Республіки Крим».

31 липня 2014 року ГС РК прийняв Закон Республіки Крим No 38-ЗРК «Про особливості регулювання майнових і земельних відносин на території Республіки Крим», відповідно до ст. 2-1 цього Закону, (введена 19 січня 2015), передбачає припинення права власності України і профспілкових та інших громадських організацій України, які не мали підрозділів на території Республіки Крим станом на 17 березня 2014 року, на майно, включаючи земельні ділянки та інші об'єкти нерухомості, що знаходилося на території Республіки Крим станом на 17 березня 2014 року,

Укртелеком, Кримхліб, Кримспоживспілка, та інших.

На практиці, негайно після рішення про «націоналізацію» офіс компанії займала «Кримська самооборона» і / або поліція, захоплювалися печатки, бланки, менеджмент звільнявся, призначалися нові директори та головні бухгалтери. Колишні власники втрачали будь-який контроль за майном.

Міністерство юстиції України

Секретаріат Урядового уповноваженого у
справах Європейського суду з прав людини

Експропріація власності в Криму

(3) Примусовий викуп.

8 серпня 2014 року «Державна рада РК» прийняв республіканський закон «Про особливості викупу стратегічних об'єктів в Республіці Крим». Закон передбачає, що при наявності «обставин, що тягнуть за собою загрозу життю, здоров'ю населення, економічної безпеки держави, нормального функціонування об'єктів життєдіяльності, техногенної та екологічної катастрофи» влади Криму, можуть в примусовому порядку викупити об'єкти, які мають стратегічне значення для Республіки Крим, незалежно від того в чийй власності вони перебувають - фізичних або юридичних осіб.

Ялтинська кіностудія.

Власність в районі бойових дій

***Chiragov and Others v. Armenia* (application no. 13216/05):**

Справа стосується шести Азербайджанських біженців, які не можуть повернутися в свої будинки, розташовані в районі Лачін в Азербайджані, з яких вони були змушені тікати в 1992 р в результаті Нагірно-Карабахського конфлікту.

Суд зазначив зокрема, що безліч доповідей і публічних тверджень, в тому числі від членів і колишніх членів уряду Вірменії, продемонстрували, що Вірменія, своїм військовою присутністю, наданням військового обладнання і рад, істотно була залучена в Нагірно-Карабахський конфлікт. Військова підтримка Вірменії є вирішальною для продовження контролю за відповідними територіями. Крім того Вірменія надавала істотну фінансову і політичну підтримку НКР. НКР і Вірменія були значним чином адміністративно інтегровані.

Суд констатував порушення ст. 1 Першого Протоколу, ст. ст. 8, 13 і 14 Конвенції.